

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
ВІЙСЬКОВО - ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ**

Кафедра загальновійськових дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Начальник кафедри
загальновійськових дисциплін**

полковник   Станіслав КОРОЛЬОВ

« _____ » _____ 20____ р.

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА

для проведення групової вправи

**з навчальної дисципліни “ТАКТИКА (у т.ч. тактика дій військ
НАТО)”**

**Модуль 1. Механізований батальйон (рота) в основних видах
воєнних дій тактичного рівня**

Тема 1. Механізований батальйон (рота) в оборонному бою

**Групова вправа 1. Робота командира механізованої роти з
організації оборонного бою в умовах безпосереднього зіткнення
з противником**

Харків

Тема 1: Механізований батальйон (рота) в оборонному бою

Групова вправа: Робота командира механізованої роти з організації оборонного бою в умовах безпосереднього зіткнення з противником

Навчальні групи: 1 М курсу.

Час: 4 години

Місце: аудиторія Національного юридичного університету.

Навчальна та виховна мета:

Навчальна мета:

- набути практичних навичок з організації оборони на посаді командира механізованої роти.
- поглибити знання щодо ведення оборонного бою підрозділами.

Виховна мета:

- сформувані високі морально-психологічні якості;
- виховати широкий тактичний світогляд.

Навчальні питання і розподіл часу:

№ з/п	Назва питання заняття	Час, хв
	Вступна частина	10
	Основна частина	165
1.	Визначення замислу і завершення формулювання рішення на оборону командиром механізованої роти	75
1.1.	Усвідомлення завдання командиром 1 мр	15
1.2.	Оцінка обстановки командиром 1 мр	15
1.3.	Визначення замислу і завершення формулювання рішення командиром 1 мр на оборону	45
2.	Постановка бойових завдань, організація взаємодії, управління та всебічного забезпечення	90
2.1.	Підготовка бойового наказу командира 1 мр	30
2.2.	Організація взаємодії	15
2.3.	Організація управління та всебічного забезпечення	15
3	Складання схеми опорного пункту роти	30
	Підведення підсумків групової вправи	5

Навчально - матеріальне забезпечення:

1. Робоча карта (схема) командира роти з відображеною вихідною тактичною обстановкою – у кожного студента.
2. Тактичні завдання для студентів – на кожного студента.
3. Мультимедійний проектор, комплект електронних слайдів, екран, указка.

Навчальна література:

1. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України. Ч. II. Батальйон, рота. – К.: Ком. СВ ЗСУ, 2016. – 217 с.
2. Тактика: підручник / В. В. Вішняков, Г. А. Дробаха, А. А. Каленський, Є. Б. Смірнов – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. – 735 с.
3. Тактика загальновійськових підрозділів: Навч. посібн. – К.: НАОУ, 1998.
4. Тактика (рота, батальйон): Підручник. – Одеса: ОдІСВ, 1997..
5. Рекомендації механізованим підрозділам щодо дій на полі бою в сучасних умовах: Методичний посібник. – К.: ГУБП СВ України, 2002, – 48 с.;
6. Попов О.М., Моргунов О.М., Поляков С.Ю. Тактична підготовка: Навч. посібн. – Харків: НЮАУ, 2004, – 215 с.

7. Альбом схем дій підрозділів (відділення, взвод, рота, батальйон) у відповідності до стандарту № 2 (тактичні знаки НАТО). – Львів: НАСВ, 2017. – 80 с.
8. Порядок оформлення оперативних (бойових) документів. Затверджено Наказом начальника ГШ ЗСУ від 25.04.2018 № 170. – К., 2018. – 230 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Підготовка групової вправи включає в себе проведення комплексу заходів, які охоплюють підготовку викладача, навчально-матеріальної бази та підготовку курсантів.

1.1. ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧА ТА НАВЧАЛЬНО-МАТЕРІАЛЬНОЇ БАЗИ ДО ГРУПОВОЇ ВПРАВИ

Підготовка керівника заняття до заняття включає в себе визначення та уточнення вихідних даних (теми, навчальних та виховних цілей, навчальних питань, часу й тривалості, аудиторії для проведення заняття та навчально-матеріального забезпечення). Окрім того, мають бути вивчені керівні документи і методична розробка для проведення групової вправи.

Заняття з цієї теми проводяться в спеціалізованому класі тактики (на тактичному полі) з використанням макету (схеми місцевості) з відображеною тактичною обстановкою. Як навчальні та виховні цілі групової вправи рекомендується обрати такі:

- поглиблення знань курсантів щодо ведення ротою оборони;
- надання курсантам навичок щодо організації оборони командиром механізованої роти та управління ротою в обороні;
- виховування у курсантів рішучості, мужності, ініціативи, самостійності, активності та інших морально-бойових якостей.

З урахуванням існуючих поглядів на послідовність роботи командира роти щодо організації оборонного бою доцільно в основній частині заняття розглянути такі навчальні питання:

1. Визначення замислу і завершення формулювання рішення на оборону командиром механізованої роти.
2. Постановка бойових завдань, організація взаємодії, управління та всебічного забезпечення.
3. Складання схеми опорного пункту роти.

Для забезпечення наочності навчання на занятті необхідно мати плакат (слайд) „Робоча карта командира 1 механізованої роти” з відображеною вихідною тактичною обстановкою, макет місцевості. Крім того, матеріальним забезпеченням заняття є кольорові олівці, офіцерські лінійки, карти (схеми) місцевості – на кожного з тих, хто навчається. Відображення основних етапів роботи командира роти з організації бою, етапів нанесення тактичної обстановки на робочу карту доцільно здійснювати з використанням ПЕОМ та проєкційного пристрою „Інфокус” При цьому основним змістом заняття має бути практична робота курсантів (студентів) на посаді командира роти щодо

організації бою, демонстрація слайдів може використовуватись лише при розгляді основних теоретичних положень на початку відпрацювання навчальних питань групової вправи.

Напередодні заняття викладач повинен розробити та затвердити план проведення групової вправи, що включає в себе тему, навчально-виховні цілі, навчальні питання та розподіл часу, основну та додаткову навчальну літературу, що рекомендується курсантам (студентам) для підготовки до заняття, навчально-методичне забезпечення заняття та хід заняття. Також викладач повинен вивчити згідно з методичною розробкою для проведення заняття робочу карту (схему) і тактичну обстановку, має бути готовим на занятті зразково усвідомити завдання, оцінити обстановку, визначити замисел та завершити формулювання рішення, поставити бойові завдання та організувати взаємодію.

Напередодні групової вправи організовується самостійна робота під керівництвом викладача на якій проводиться цільова консультація. Метою консультації є усвідомлення курсантами завдання на посаді командира роти, нанесення тактичної обстановки на робочу карту (схему). Як показує практика підготовки та проведення групових вправ, значна частина студентів не розуміє необхідності чіткого відображення тактичної обстановки для правильного усвідомлення поставленого завдання командиром роти. Тому поряд з роз'ясненням теоретичних питань, які є складними для розуміння курсантами, та наголошенням на необхідності дотримання штабної культури при оформленні графічних бойових документів на консультації викладач повинен звернути увагу на відображення тактичної обстановки саме в контексті усвідомлення завдання за етапами: усвідомлення замислу старшого командира (на робочу карту наносяться район оборони батальйону, розмежувальні лінії, ділянки зосередження вогню); усвідомлення завдання, місце в бойовому порядку та роль роти в оборонному бою (на робочу карту наносяться опорний пункт роти, смуга вогню та додатковий сектор обстрілу роти, ділянки зосередження вогню роти); з'ясування, які об'єкти (цілі) на напрямку дій взводу уражаються засобами старших командирів (на робочу карту (схему) наносяться окремі цілі, які уражаються вогнем артилерії, ділянки зосередженого та рубежі загороджувального вогню артилерії, удари авіації, інше); усвідомлення завдання сусідів (на робочу карту наносяться опорні пункти сусідніх рот, межі їх смуг вогню та додаткові сектори обстрілу на флангах роти, ділянки зосередження вогню). Також на робочих картах (схемах) мають відображатись ймовірні напрямки ударів, висування та рубежі розгортання противника. Нанесення тактичної обстановки згідно з прийнятим порядком організації бою командиром роти дозволить курсанту правильно усвідомити завдання та оцінити обстановку, прийняти доцільне рішення, узгодити зусилля штатних і приданих підрозділів (вогневих засобів) при організації взаємодії.

У ході підготовки навчально-матеріальної бази на макеті місцевості відображається вихідна тактична обстановка, підготовлюється плакат (слайд) „Робоча карта командира 1 механізованої роти” з нанесеною тактичною

обстановкою, у класі тактики встановлюється проекційний пристрій для демонстрації комплекту слайдів (презентації) „Робота командира механізованої роти з організації бою”.

1.2. ПІДГОТОВКА КУРСАНТІВ (СТУДЕНТІВ) ДО ГРУПОВОЇ ВПРАВИ

Особлива увага має бути звернена на підготовку курсантів до заняття. З цією метою викладач під час самостійної роботи повинен поставити завдання на підготовку до групової вправи, контролювати роботу курсантів при усвідомленні ними завдання, нанесенні вихідної обстановки на робочу карту (схему місцевості), внесенні необхідних записів у свої робочі зошити.

При підготовці до групової вправи курсанти зобов'язані:

- переписати в робочий зошит та вивчити тактичну обстановку;
- вивчити відповідні розділи рекомендованої літератури та матеріал лекції „Механізований батальйон (рота) в обороні”;
- нанести тактичну обстановку на робочу карту, а саме: імовірні рубежі розгортання та переходу в атаку противника, об'єкти (цілі), які уражаються на напрямку дій роти засобами старшого командира (артилерією, авіацією), район оборони батальйону, розмежувальні лінії, опорний пункт роти, взводів та сусідніх рот, смуги вогню та додаткові сектори обстрілу, ділянки зосередження вогню, рубежі відкриття вогню з протитанкових ракетних комплексів, гармат танків, бойових машин піхоти і стрілецької зброї.

При нанесенні тактичної обстановки необхідно звертати особливу увагу на дотримання високої штабної культури. Умовні знаки потрібно наносити встановленими кольорами з використанням офіцерської лінійки, слідкувати за тим, щоб написи були паралельними нижньому обрізу карти (схеми) та виконувались згідно з вимогами щодо оформлення графічних бойових документів. Потрібно звертати увагу на використання встановлених скорочень.

На заняттях бути готовими:

- на посаді командира роти усвідомити завдання, оцінити обстановку, визначити замисел і завершити формулювання рішення, скласти схему опорного пункту, віддати бойовий наказ, організувати взаємодію;
- відповісти на питання, що стосуються ведення оборонного бою механізованою ротою.

На заняттях потрібно мати рекомендовану навчальну літературу, завдання до групової вправи, карти (схеми), кольорові олівці, офіцерські лінійки, матеріали лекції „Механізований батальйон (рота) в обороні”.

Перелік питань для самоконтролю при підготовці до заняття:

1. що має на меті оборона?
2. які існують види оборони залежно від бойового завдання, наявності сил і засобів, характеру місцевості?
3. в чому полягає сутність позиційної оборони?

4. в чому полягає сутність маневреної оборони?
5. в яких умовах може здійснюватися перехід до оборони?
6. які елементи включає побудова оборони роти?
7. що таке бойовий порядок?
8. бойовий порядок механізованої роти в обороні;
9. місце роти в бойовому порядку механізованого батальйону в обороні;
10. що призначається для оборони механізованих рот?
11. вкажіть розміри (по фронту і в глибину) опорного пункту роти;
12. що включає система опорних пунктів і вогневих позицій роти в обороні?
13. що включає система вогню роти в обороні?
14. що включає система інженерних рот в обороні?
15. де обладнується КСП роти в обороні?
16. що вказується на схемі опорного пункту роти?
17. що включає підготовка оборони?
18. вказати послідовність роботи командира роти з організації бою;
19. вказати, що повинен зрозуміти командир роти при з'ясуванні завдання;
20. вказати, що повинен вивчити командир взводу при оцінці обстановки;
21. що визначає командир роти в рішенні на оборону?
22. що визначає командир роти в рішенні на оборону?
23. що визначає командир роти в замислі бою?
24. що вказує командир роти в бойовому наказі?
25. що визначає командир мр в бойовому наказі під час постановки завдань взводам першого та другого ешелону?
26. вкажіть дії командира роти та особового складу з початком вогневої підготовки атаки противником;
27. дії командира роти та особового складу при переході противника в атаку;
28. дії командира роти та особового складу при вклиненні противника в оборону та при обході противником опорного пункту.

Тактична обстановка

1 мб 101 омбр ЗС "ПВДЕННИХ", здійснивши 150 км марш, о 13.30 13.09 зосередився в районі 3км сх. ПРОХОРІВКА, окремих двір, башта (за межами карти), де поповнює запаси матеріальних засобів та проводить технічне обслуговування бойової техніки.

Після проведення рекогносцировки о 16.00 13.09 на висоті з позначкою 142,3 (56929) командир *1 мр* отримав бойовий наказ від командира батальйону, з якого йому **стало зрозуміло**:

1. Противник силами *10 БТГр* із складу *101 омсбр* "СХІДНИХ" прорвав оборону наших військ, розвиває наступ у напрямку ПРОХОРІВКА – вис. 145,0 (55937) – ГАЙ (5595).

Вихід передових груп противника на рубіж гай ДАЛЬНІЙ (5983), вис. 138,0 (5583) варто очікувати близько 20.00 13.09, а дії ДРГ, розвідки та авіації — в любий час. Розгортання противника у взводні колони можливе на

рубежі: 100м півд. вис. 131,1 (5984), 70 м сх. ОКРЕМИЙ БУДИНОК (5484). Можливий рубіж переходу противника в атаку: КАМІННЯ (5888), ОКРЕМЕ ДЕРЕВО (5488). Авіація противника веде активну розвідку у напрямі ПРОХОРІВКА – ПЕРЕПІЧНЕ (за межами карти) і завдає ударів по нашим військам.

2. Противник уражається зосередженим вогнем артилерії у період висування, розгортання і при переході в атаку по ділянках: півд. окр. гаю "ДАЛЬНІЙ", півн.-зах. схил вис. 139,1 (5883) – ДЗВ 101; півд. схил вис. 139,1, ГРУНТОВА ДОРОГА (5683) – ДЗВ 102; півд. схил вис. 138,0 (5483) – ДЗВ 103. Вогнем мінометної батареї уражаються сили та засоби 10 змпб на рубежі розгортання у взводні колони: ДЗВ 104 – 100 м зах. БУДІВЛЯ (58851), зах. КУЩІ (58857); ДЗВ 105 – згин грантової дороги (55843), 500 м півд.-зах. ПРОХОРІВКА (55845). При переході противника в атаку артилерія веде нерухомий загороджувальний вогонь "Бук" на рубежі: 100 м сх. ПЕРЕХРЕСТЯ ДОРІГ (59875), окреме дерево (54888).

3. *1 мб* має завдання обороняти район ОКРЕМИЙ БУДИНОК (58903), 4,5 км півд. (за межами карти), 2 км сх. вис. 140,9 (за межами карти), використовуючи результати вогневого ураження противника відбити його наступ у напрямку ПРОХОРІВКА – КУРГАН (56967), завдати йому втрат та створити умови для переходу у наступ. Противника, що вклинився в проміжок з сусідом праворуч, знищувати вогнем у фланг. Передній край оборони батальйону проходить по рубежу: ОКРЕМИЙ БУДИНОК (58903), вис. 141,9 (54918), 3 км півд. (за межами карти).

Основні зусилля зосередити на напрямку ПРОХОРІВКА – КУРГАН (56967) та утриманні висот 142,3 (5692), 143.1 (5891), 145,0 (5593), 140.9 (5392).

Бойовий порядок батальйону в два ешелони, в першому - *1, 3 мр*, в другому - *2 мр*.

4. НАКАЗУЮ

1 мр 1 мб з 1 тв 1 тр обороняти опорний пункт з переднім краєм по рубежу ОКР. ДІМ (5890), КУЩІ (5791), ПЕРЕХРЕСТЯ ДОРІГ (5591), півн. схил вис. 141,9 (5391), відбити наступ противника, не допустити прориву танків і піхоти противника у напрямку ПРОХОРІВКА - вис.125,1 (5894). Основні зусилля зосередити на утриманні висот 142.3 (5692), 143.1 (5891).

В опорному пункті роти обладнати дві траншеї. Першу траншею обладнати по рубежу переднього краю. Другу траншею обладнати по рубежу зах. окол. ГАЙ (57929), зах. схил вис. 142,3 (5692).

Смугу вогню створити: праворуч - окр. будинок (5890), вис. 131,1 (6084); ліворуч - зах. схил. вис.141,9 (5491), башта (5383).

Додатковий сектор обстрілу: праворуч - у напрямку будівля (6089).

Створити ділянку зосередженого вогню роти:

ДЗВ – 1 - 50 м зах. курган (5689), 400 м на південь (5589).

ДЗВ взводів створити своїм рішенням.

Рота прикриває проміжок з сусідом праворуч вогнем БМП та ручного кулемету з запасних позицій.

Підтримує - *мінбатр* батальйону (55941).

Праворуч 3 мр 2 мб з 3 тв 3 тр. Ліва межа смуги вогню – 300 м зах. гай **ТЕМНИЙ** (60904), КУЩІ (5885).

Розмежувальна лінія з 2 мб: півн. схил вис. 125,1 (58941), окремий будинок (59904), вис. 131,1 (60845).

Ліворуч 3 мр 1 мб з 3 тв 1 тр. Права межа смуги вогню – 100 м зах. КУЩІ (53917), вис. 138,0 (55837).

5. Витрата боєприпасів: танкових і БМП - 0.6 бк, до стр. зброї - 0.7 бк.

6. Оборону зайняти до 18.00 13.09. Готовність системи вогню - до 19.10 13.09, інженерного обладнання опорних пунктів в обсязі першої черги до 8.00 14.09.

7. Командно-спостережний пункт батальйону мати на зах. схилі вис. 145,0 (55937). Заступники: начальник штабу батальйону, заступник командира батальйону з озброєння, заступник командира батальйону з виховної роботи.

Під час організації взаємодії командир батальйону визначив рубежі відкриття вогню з танків, БМП, протитанкових керованих ракетних комплексів та стрілецької зброї і порядок його ведення; визначив, кому, які і де мати чергові вогневі засоби, а також порядок знищення розвідки противника; повідомив сигнали оповіщення, управління і взаємодії.

- рубіж відкриття вогню з ПТРК – гай **ДАЛЬНИЙ** (5983), вис. 139,1 (5783), вис. 138,0 (5583);

- рубіж відкриття вогню з танкових гармат – вис. 131,1 (6084), КУЩІ (5784), ОКР. БУДИНОК (5484);

- рубіж відкриття вогню з гармат БМП – гай **КРУГЛИЙ** (5986), **ПРОХОРИВКА**, ОКР. **ДЕРЕВО** (5386);

- рубіж відкриття вогню зі стрілецької зброї – 100 м зах. **БУДІВЛЯ** (6088), КУЩІ (5788), ОКР. **ДЕРЕВО** (5488).

С и г н а л и

оповіщення:

- про загрозу застосування ЗМЗ – “**ЗОРЯ**”;

- про хімічне (біологічне) зараження – “**ХІМІЧНА ТРИВОГА**”, по радіо – 666, сигнальний патрон жовтого диму

- про повітряний напад - “**ПОВІТРЯ**”;

- *управління та взаємодії*: бойова тривога – та голосом “До бою”, по радіо – “222”, сигнальний патрон червоного диму; зосередження вогню ЗВ-1 – “**ВІТЕР-1**”, ЗВ-2 – “**ВІТЕР-2**”, відкриття вогню ПТРК - за сигналом “**ШТОРМ**”, відкриття вогню гармат БМП – за сигналом “**ШКВАЛ**”, відкриття вогню ручних протитанкових гранатометів – “**БУРЯ**”, відкриття вогню стрілецької зброї – “**УРАГАН**”; припинення вогню – “**ШТИЛЬ**”.

П о з и в н і: командира 1 мр – “**Дніпро-10**”, командирів взводів: 1 мв - “**Дніпро-11**”, 2 мв - “**Дніпро-12**”, 3 мв - “**Дніпро-13**”. Циркулярний позивний – “**Дон**”.

Безпосередню охорону здійснювати парними патрулями. Для розвідки противника у кожній роті призначити спостерігачів. Розвідку противника

знищувати черговими вогневими засобами з тимчасових вогневих позицій, для чого в кожному взводі призначити по одному черговому вогневому засобу.

Довідкові дані

Склад 10 БтГр 101 омсбр:

особового складу	-	448
танків	-	13
БМП	-	24
БТР	-	2
ПТРК	-	12
автомобілів	-	58

Склад 1 мр 1 мб

особового складу	-	102
БМП	-	10
РПГ-7	-	9
РПК	-	9
ПК	-	3
АК-74	-	64

Рота укомплектована особовим складом озброєнням та військовою технікою на 100%, боеприпасами до всіх видів зброї 2.5 бк, пальним 1 заправка.

Заклучна частина

У заключній частині заняття викладач проводить розбір, підводить підсумки заняття, відзначаючи якість засвоєння навчального матеріалу й рівень придбання практичних навичок з підготовки і ведення оборонного бою ротою.

Розробив:
професор кафедри
загальновійськових дисциплін

Анатолій ШЕВЦОВ

Обговорено і схвалено
на засіданні кафедри,
протокол № _____
від «_____»
_____ 20__ р.